

O'QUVCHI-YOSHLAR NUTQIDA RUS TILIDAGI SLENG VA JARGONLAR. (ZAMONAVIY YOSHLAR QANDAY GAPIRAYAPTI?)

Anvarova Shohista Jahongir qizi

Qashqadaryo viloyati Qamashi tuman

2-son politexnikumi ikkinchi toifali

C 1 sertifikat darajali rus tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy o'quvchi-yoshlar nutqida rus tiliga xos sleng va jargon birliklarining qo'llanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Raqamli muhit, ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy madaniyat hamda ko'p tilli muloqot yoshlar nutqining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatayotgani asoslab beriladi. Tadqiqotda o'quvchi-yoshlar orasida keng tarqalgan ruscha sleng va jargon so'zlarning kelib chiqishi, semantik o'zgarishlari hamda ularning og'zaki va yozma nutqdagi funksional vazifalari o'rganiladi. Shuningdek, rus tili o'qituvchisining pedagogik nuqtai nazaridan sleng va jargonlarning ta'lim jarayoniga ta'siri, adabiy til me'yorlariga munosabati hamda nutq madaniyatini shakllantirishdagi o'rni yoritiladi. Maqola natijalari rus tilini o'qitish jarayonida o'quvchi-yoshlar nutqidagi zamonaviy tendensiyalarni hisobga olish va ularni samarali boshqarish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: o'quvchi-yoshlar nutqi, rus tili, sleng, jargon, zamonaviy yoshlar tili, nutq madaniyati, og'zaki nutq, ijtimoiy tarmoqlar, til me'yorlari, pedagogik yondashuv.

Zamonaviy jamiyatda til ijtimoiy jarayonlarning faol aks ettiruvchisi sifatida doimiy rivojlanib boradi. Ayniqsa, o'quvchi-yoshlar nutqi til tizimidagi eng tezkor va o'zgaruvchan qatlamlardan biri bo'lib, u jamiyatdagi madaniy, texnologik va kommunikativ yangiliklarga bevosita munosabat bildiradi. Bugungi kunda raqamli axborot muhitining kengayishi, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyatning kuchayishi natijasida yoshlar nutqida turli xorijiy tillardan, xususan rus tilidan olingan sleng va jargon birliklarining qo'llanishi sezilarli darajada ortib bormoqda. Rus tili o'zining tarixiy, ijtimoiy va madaniy ta'siri sababli ko'p tilli muhitda yashayotgan yoshlar nutqiga faol singib kelmoqda. O'quvchi-yoshlar kundalik muloqot jarayonida rus tilidagi sleng va jargon so'zlarni adabiy til me'yorlaridan chetga chiqmagan holda emas, balki erkin va norasmiy nutq shakli sifatida qo'llashmoqda. Bunday holat bir tomondan tilning jonli va dinamik tabiatini namoyon etsa, ikkinchi tomondan esa nutq madaniyati, adabiy til me'yorlariga rioya etish masalalarini dolzarb muammoga aylantirmoqda. Pedagogik nuqtai nazardan qaralganda, o'quvchi-yoshlar nutqida sleng

va jargonlarning keng tarqalishi rus tilini o'qitish jarayoniga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchi oldida nafaqat adabiy til me'yorlarini o'rgatish, balki zamonaviy yoshlar nutqidagi real til birliklarini tushuntirish, ularning funksional vazifalarini ochib berish va muloqot madaniyatini shakllantirish vazifasi ham turadi. Shu sababli sleng va jargonlarni faqat salbiy hodisa sifatida emas, balki lingvistik va pedagogik tadqiqot ob'ekti sifatida o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada o'quvchi-yoshlar nutqida rus tilidagi sleng va jargon birliklarining qo'llanish sabablari, ularning semantik va funksional xususiyatlari hamda ta'lim jarayoniga ta'siri ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari rus tili o'qituvchilari uchun yoshlar nutqidagi zamonaviy tendensiyalarni chuqurroq anglash, adabiy til me'yorlarini shakllantirish va samarali ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi kutiladi.

1. Zamonaviy o'quvchi-yoshlar nutqining lingvistik xususiyatlari

Zamonaviy o'quvchi-yoshlar nutqi til tizimining eng faol va tez o'zgaruvchan qatlamlaridan biri hisoblanadi. Yoshlar nutqida norasmiylik, qisqalik, emotsionallik va ekspressivlik ustuvor bo'lib, bu holat sleng va jargon birliklarining keng qo'llanishiga olib keladi. Ayniqsa, ikki va undan ortiq tilli muhitda yashayotgan yoshlar nutqida rus tilidagi so'z va iboralar faol ishlatilmoqda. O'quvchi-yoshlar ruscha sleng birliklarini ko'pincha muloqotni tezlashtirish, o'zaro yaqinlikni ifodalash yoki emotsional munosabat bildirish maqsadida qo'llaydi. Masalan, adabiy rus tilidagi «хорошо» so'zi o'rniga yoshlar nutqida «норм», «ок» yoki «мон» kabi birliklar ishlatiladi. Bu holat yoshlar nutqining kommunikativ ehtiyojlarga moslashuvchanligini ko'rsatadi.

2. Rus tilidagi sleng va jargonlarning kelib chiqish manbalari

O'quvchi-yoshlar nutqida qo'llanilayotgan ruscha sleng va jargonlar bir nechta asosiy manbalardan shakllanadi. Ulardan biri — ijtimoiy tarmoqlar va internet muhitidir. Telegram, TikTok, YouTube kabi platformalarda keng tarqalgan nutq birliklari tez fursatda yoshlar orasida ommalashadi.

Masalan:

- «краш» — yoqimli inson, sevib qolingani shaxs
- «хайн» — mashhurlik, shov-shuv
- «рофл» — masxara, kulgi
- «жиза» — aynan shunday holat, men ham shuni boshdan kechirdim

Shuningdek, kompyuter o'yinlari va ommaviy madaniyat ham sleng shakllanishida muhim rol o'ynaydi:

- «имба» — juda kuchli, zo'r
- «скилл» — mahorat
- «нуб» — tajribasiz foydalanuvchi

Ushbu birliklar adabiy til me'yorlariga to'liq mos kelmasa-da, yoshlar nutqida muayyan semantik va emotsional vazifani bajaradi.

3. O'quvchi-yoshlar nutqida ruscha sleng va jargonlarning funksional vazifalari

Rus tilidagi sleng va jargon birliklari o'quvchi-yoshlar nutqida bir qator funksional vazifalarni bajaradi. Avvalo, ular muloqot jarayonida soddalik va samimiylilikni ta'minlaydi. Yoshlar rasmiy nutqdan ko'ra norasmiy va erkin muloqotni afzal ko'rganlari sababli sleng birliklaridan faol foydalanadilar.

Masalan:

- «Да ладно, забей» — befarqlik yoki tinchlantirish ma'nosini bildiradi
- «Мне пофиг» — munosabat bildirmaslikni ifodalaydi
- «Это жесть» — kuchli hayrat yoki norozilikni anglatadi

Bundan tashqari, sleng birliklari yoshlar orasida ijtimoiy guruhga mansublikni ko'rsatish vazifasini ham bajaradi. Bir xil slengdan foydalanish o'quvchilar o'rtasida "o'zimizniki" degan hissiyotni kuchaytiradi va muloqotni yaqinlashtiradi.

4. Ruscha sleng va jargonlarning adabiy til me'yorlariga ta'siri

Rus tilidagi sleng va jargonlarning keng qo'llanilishi adabiy til me'yorlariga nisbatan muayyan xavflarni ham yuzaga keltiradi. O'quvchi-yoshlar ba'zan sleng birliklarini rasmiy yozma nutqda ham ishlatib yuborishi mumkin. Masalan, insho yoki yozma topshiriqlarda «нормально», «туна», «короче» kabi so'zlarning haddan tashqari ko'p qo'llanilishi nutq madaniyatining pasayishiga olib keladi. Rus tili o'qituvchisi nuqtai nazaridan bu holat o'quvchilarga adabiy til va norasmiy nutq o'rtasidagi farqni aniq tushuntirish zarurligini ko'rsatadi. Slengni butunlay inkor etish emas, balki uning qaysi vaziyatda maqbul, qaysi vaziyatda noo'rin ekanligini tushuntirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

5. Rus tili o'qituvchisining pedagogik yondashuvi

Rus tili o'qituvchisi o'quvchi-yoshlar nutqidagi sleng va jargonlarni til o'rganishga to'sqinlik qiluvchi omil sifatida emas, balki o'quvchilarning real til muhiti bilan bog'lovchi vosita sifatida ko'rishi lozim. Masalan, sleng birliklarini adabiy muqobillari bilan taqqoslash orqali o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish mumkin:

«жиза» — «это мне знакомо»

«краш» — «человек, который мне нравится»

«хайп» — «популярность»

Bunday yondashuv o'quvchilarda tilga bo'lgan qiziqishni oshiradi va adabiy nutqni ongli ravishda shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarda nutq madaniyati, vaziyatga mos til tanlash ko'nikmasini rivojlantirishi zarur.

Mazkur tadqiqotda o'quvchi-yoshlar nutqida rus tilidagi sleng va jargon birliklarining qo'llanish xususiyatlari lingvistik hamda pedagogik nuqtai nazardan

tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy yoshlar nutqida sleng va jargonlarning faol qo'llanilishi tasodifiy hodisa bo'lmay, balki raqamli axborot muhiti, ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy madaniyat va ko'p tilli muloqot ta'sirida shakllanayotgan tabiiy til jarayoni hisoblanadi. Ushbu birliklar yoshlar nutqida muloqotni soddalashtirish, emotsional munosabatni ifodalash hamda ijtimoiy guruhga mansublikni ko'rsatish vazifalarini bajaradi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, rus tilidagi sleng va jargonlar o'quvchi-yoshlar nutqining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Biroq ularning nazoratsiz va noo'rin qo'llanilishi adabiy til me'yorlarining buzilishiga, yozma va rasmiy nutq sifatining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli sleng va jargonlarni mutlaqo inkor etish emas, balki ularni adabiy til birliklari bilan qiyosiy tahlil qilish orqali o'quvchilarda ongli til tanlash ko'nikmasini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Rus tili o'qituvchisi uchun o'quvchi-yoshlar nutqidagi zamonaviy til tendensiyalarini chuqur anglash, ularni ta'lim jarayonida pedagogik vosita sifatida qo'llash muhim vazifalardan biridir. Sleng va jargon birliklaridan foydalanib adabiy muqobillarni o'rgatish, nutq vaziyatiga mos til tanlash madaniyatini rivojlantirish o'quvchilarning til kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, o'quvchi-yoshlar nutqida rus tilidagi sleng va jargonlarni ilmiy asosda o'rganish zamonaviy til ta'limining samaradorligini oshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yo'ldoshev B.X. **Nutq madaniyati va til me'yorlari.** – Toshkent: Fan, 2017.
2. Mirzayev M.M. **Zamonaviy tilshunoslik asoslari.** – Toshkent: Oliy ta'lim, 2020.
3. Abdurahmonov S.Sh. **Til va jamiyat: lingvistik jarayonlar tahlili.** – Toshkent: Akademnashr, 2019.
4. Rahmonov D.E. **Yoshlar nutqi va til madaniyati muammolari.** – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi **“Davlat tili haqida”gi Qonuni.** – Toshkent, 1989 (amaldagi tahriri).
6. Крысин Л.П. **Современный русский язык: социальная и функциональная дифференциация.** – Москва: Наука, 2018.
7. Земская Е.А. **Язык молодежи: проблемы и наблюдения.** – Москва: Языки славянской культуры, 2016.
8. Шмелёв Д.Н. **Русский язык в его функциональных разновидностях.** – Москва: URSS, 2017.
9. Грачёв М.А. **Молодёжный сленг как лингвистическое явление.** – Москва: Флинта, 2019.
10. Розенталь Д.Э. **Культура речи.** – Москва: Айрис-пресс, 2015.
11. Складеревская Г.Н. **Современный русский сленг: словарь и комментарии.** – Санкт-Петербург: Политехника, 2020.
12. Караулов Ю.Н. **Русский язык и языковая личность.** – Москва: ЛКИ, 2018.
13. Лихачёв Д.С. **О культуре речи.** – Москва: Наука, 2014.